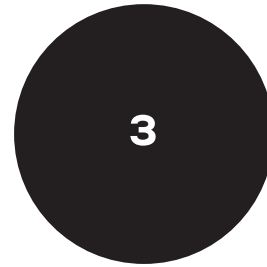

INSTYTUT
KULTURY
POLSKIEJ

Widok. Teorie i praktyki kultury wizualnej.

tytuł:

Archiwa stanów wyjątkowych

autor / autorzy:

Zespół redakcyjny

źródło:

„Widok. Teorie i praktyki kultury wizualnej” 3 (2013)

odsyłacz:

<http://widok.ibl.waw.pl/index.php/one/article/view/104/159/>

wydawca:

Instytut Badań Literackich PAN
Instytut Kultury Polskiej UW

Archiwa stanów wyjątkowych

W centrum dyskusji wokół pojęcia „stanu wyjątkowego” znajdują się zazwyczaj jego odcienie polityczne, prawne i historyczne. W trzecim numerze „Widoku” przyjmujemy nieco inną perspektywę. Zastanawiamy się przede wszystkim nad tym, jakie doświadczenie wizualne wyłania się w momentach radykalnego kryzysu społecznego? Jakie archiwum obrazów: sposobów ich wytwarzania i oglądania narzuca reżim polityczny, zawieszający demokratyczne procedury sprawowania władzy? Jak w takiej sytuacji konstruować praktyki oporu? Wydaje się, że obrazy z archiwum stanów wyjątkowych charakteryzuje napięcie między strukturalną ramą, którą stara się narzucić im polityczno-instytucjonalny reżim, a ich wewnętrzną dynamiką oraz ekspresją ujmowanych w nich podmiotów. Napięcie to oznacza, że żaden ogólny porządek nie jest w stanie raz na zawsze zdefiniować reguł działania i wędrowania obrazów, gdyż za każdym razem ramę wypełnia ktoś inny. I już choćby z tego zderzenia ogólnych zasad i jednostkowej realizacji wynika konieczność krytycznej lektury wizualnego porządku stanu wyjątkowego – lektury, która potrafiłaby nazwać dynamikę rządzącą tymi obrazami.

Zadanie to postawiliśmy przed autorami trzeciego numeru „Widoku”. Dział **Zbliżenia** skupiony jest zatem wokół „archiwów stanów wyjątkowych” rozumianych możliwie najszerszej. Podobnie szeroko traktujemy samą kategorię stanu wyjątkowego. Analizując go od strony jego produkcji wizualnej oraz wizualnych efektów niezgody na rządzące nim reguły, wychodzimy nie od definicji polityczno-prawnych, lecz właśnie od samych obrazów a także zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań, które objawiają. Co więcej, interesuje nas przede wszystkim ich wymiar historyczny, czyli sposób, w jaki wypełniające je napięcia stają się czytelne i widzialne po upływie czasu. Dlatego też niezwykle ważną częścią numeru są artykuły poświęcone filmom, które, opierając się na materiałach archiwalnych, próbują opowiedzieć dzieje obrazu w warunkach politycznych napięć. Iwona Kurz analizuje *Deutschlandbilder* Hartmuta Bitomskiego – film ukazujący formy i modele narracyjne dokumentalnego kina nazistowskiego; Justyna Lipko-Konieczna interpretuje propagandowy *Aby nie splotnął nasz dom* Mariana Duszyńskiego z okresu stanu wojennego w Polsce; Paweł Mościcki zajmuje się *Tęsknotą za światłem* Patricio Guzmana, filmem poświęconym między innymi patrzeniu w gwiazdy w czasie rządów Pinocheta w Chile; Tomasz

Szerszeń omawia twórczość Angeli Ricci-Lucchi i Yervanta Gianikiana, a szczególnie ich *Jeńców wojennych* opartych na materiałach filmowych z pierwszej wojny światowej. Temat wielkiej wojny pojawia się również w artykule Doroty Sajewskiej, opisującej napięcie między montażem a rekonstrukcją historii w kontekście dokumentu *14–18. Wściekłość i wrzask* Jean-François Delassusa. Georges Didi-Huberman, którego tekst ma na łamach „Widoku” światową premierę, zastanawia się nad tym, jak obraz – również filmowy – może uchwycić zbliżanie się katastrofy, niezauważalnej niczym gaz metanowy w kopalniach. Podobny wątek rozwija Monika Pastuszko, analizując napromieniowane zdjęcia reporterskie zrobione w Czarnobylu zaraz po wybuchu reaktora atomowego. Natomiast W.J.T Mitchell, w opublikowanym w zeszłym roku na łamach „Critical Inquiry” eseju, zastanawia się nad wizualnymi wytworami ruchu Occupy i ich historycznymi kontekstami.

W **Panoramie** przedstawiamy serię esejów poświęconych twórczości poszczególnych artystów. Publikujemy zatem przekład eseju Giorgio Agambena o filmach Guy Deborda. Katarzyna Bojarska pisze o obrazach Andrzeja Wróblewskiego, Agata Pietrasik o twórczości Henryka Berlewiego, a Aleksandra Ubertowska o pomniku, autorstwa Rachel Whiteread, ku czci pomordowanych austriackich Żydów i Żydówek. Dział uzupełnia fragment polskiego przekładu książki Susan Buck-Morss *Hegel, Haiti i historia uniwersalna*, która wkrótce ukaże się nakładem Wydawnictwa Krytyki Politycznej.

Perspektywy zawierają wywiad ze zmarłym niedawno wybitnym fotografem i teoretykiem Allanem Sekulą oraz wspomnienie o nim pióra Terry’ego Smitha. Poza tym prezentujemy zapis dyskusji z Piotrem Piotrowskim o warsztacie naukowym humanisty: historyka, krytyka i kuratora sztuki oraz polemikę wokół tekstu Łukasza Zaremby z poprzedniego numeru „Widoku”. W **Migawkach** znajdują się recenzje dwóch książek poświęconych historii kina w Polsce i w Niemczech (*Der Polnische Film*, pod redakcją Konrada Klejsy, Schammy Schahadat i Margarete Wach; *Historii niebyłej kina PRL* Tadeusza Lubelskiego) oraz najnowszej pracy Jonathana Crary’ego *24/7. Late Capitalism and the Ends of Sleep*. Natomiast **Punkt widokowy** przedstawia dwa projekty, w których obrazy – gromadzone i zestawiane ze sobą materiały wizualne dotyczące zarówno społecznych, jak indywidualnych stanów wyjątkowych – wykorzystywane są w celach poznawczych. Pierwsza prezentacja

zawiera pocztówki wysyłane z Muzeum KL Auschwitz-Birkenau, które kolekcjonuje Paweł Szypulski, druga przedstawia wystawę autorstwa Georges'a Didi-Hubermana, prezentującą obrazy lamentacji. O pierwszym projekcie pisze Iwona Kurz, o drugim – Régis Durand.

Zespół redakcyjny